

Проект „Фантастично читалище“

Сборник от научно-фантастични произведения

Списание „Космос“

1992 г.

София, 2013

Библиография

[Всички проблеми на света](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Айзък Азимов. Преведе от английски Екатерина Витанова. Списание „Космос“, брой 1 от 1992 г.

[Отражение в локвата](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Ал. Пеев. Списание „Космос“, брой 1 от 1992 г.

[Следва](#)

Фантастичен разказ. Автор Деймън Найт. Преведе от английски Снежана Гърчева. Списание „Космос“, брой 2 от 1992 г.

[Оградата](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Клифорд Саймък. Преведе Александър Кючуков. Списание „Космос“, брой 3 от 1992 г.

Всички проблеми на света

Научно-фантастичен разказ

Айзък Азимов

ОГРОМНАТА част от дейността на Земята бе съсредоточена около Мултивак – гигантския компютър Мултивак, който за петдесет години така се бе разраснал, че разклоненията му изпълниха Вашингтон до предградията, а пипалата му плъзнаха във всеки град и градче на Земята.

Цяла армия държавни служители постоянно го охраняваше с информация, а друга такава армия съпоставяше и тълкуваше отговорите му. Цял взвод инженери сновяха из вътрешностите му, докато мини и заводи се задъхваха, за да поддържат резервните му запаси винаги комплектувани, винаги съответстващи, винаги безупречни във всяко отношение.

Мултивак направляваше земната икономика и подпомагаше човешката наука. Но най-вече той съдържаше цялата известна информация за всеки отделен земен жител.

Част от ежедневните задължения на Мултивак бе да се заеме с четирите милиарда комплекта от факти за отделните човешки същества, които изпълваха вътрешностите му, и да ги екстраполира,

предвиждайки какво би се случило през следващото денонощие. Всеки корекционен отдел на земята получаваше съответните на пълномощията му данни, а пълната информация се представяше в обемист топ на Централния Съвет на корекциите във Вашингтон.

Бърнард Гълиман караше четвъртата седмица от едногодишния си мандат като председател на Централния съвет и бе достатъчно привикнал, за да приема сутрешния доклад, без да се плаши от него. Както обикновено купчината листа беше дебела около петнайсетина сантиметра. Вече знаеше, че от него не се очаква да ги изчете. (Човек просто не би могъл.) И все пак бе забавно да погледне тук-там.

Обичайният списък от предвидими престъпления си беше на мястото: всевъзможни измами, кражби, безредици, непредумишлени убийства, палежи.

Потърси определен раздел и се стресна, че изобщо фигурираше в доклада, после се стресна отново, щом видя, че случаите са два. Не един, а два. *Две* предумишлени

убийства! Откакто бе Председател, не беше виждал две наведнъж.

Рязко натисна бутона на двупосочния вътрешен видеотелефон и зачака на екрана да се появи гладкото лице на координатора.

– Али – обърна се към него Гълиман. – Днес имаме две предумишлени. Да не би да е възникнал необичаен проблем?

– Не, сър. – Мургавото лице с пронизващи черни очи изглеждаше спокойно. – Вероятността и в двата случая е много малка.

– Зная това. Забелязах, че не е по-висока от петнадесет процента. Точно толкова, колкото Мултивак има репутацията да поддържа. Той почти ликвидира престъпността и обществото съди за това по нищожния брой предумишлени убийства, които, разбира се, са най-драматичното престъпление.

Али Отман кимна.

– Така е, сър. Напълно ми е ясно.

– Надявам се също да ти е ясно – продължи Гълиман, – че не искам и един такъв осъществен случай през моя мандат. Ако някое друго престъпление ти се изплъзне, може и да приема оправдания. Но изтървеш ли предумишлено убийство, тежко ти. Разбрано ли е?

– Напълно, сър. Подробните анализи на двете убийства вече са в съответните районни служби. Потенциалните престъпници и жертви са под наблюдение. Проверих отново вероятностите за реализиране на намеренията – те вече спадат.

– Много добре – отсече Гълиман и прекъсна връзката.

Върна се към списъка с неловкото чувство, че може би се е държал прекалено надут. Но пък човек трябваше да е твърд с този постоянен персонал от държавни служители и да се грижи да не си въобразяват, че те въртят цялата работа, включително и Председателя. Особено този Отман, който работеше с Мултивак, откакто и двамата са били значително по-млади и имаше собственическо изражение, а то можеше направо да го вбеси.

За Гълиман проблемът с престъпленията бе неговия политически шанс в живота. Ни един Председател досега не бе изкарал мандата си без убийство, извършено някъде и по някое време на Земята. Предшественикът му бе завършил с общо осем, с три повече (именно *повече*) от предишния.

Сега Гълиман възнамеряваше да не допусне *нищо едно*. Гласеше се да бъде,

вече го беше решил, първият председател без предумишлено убийство, извършено на Земята по време на мандата му. А после, в резултат на благоприятната реклама...

Бегло прегледа останалата част от доклада. Приблизително пресметна, че се очакват поне две хиляди случая на побой над съпруги. Без съмнение не всички щяха да бъдат предотвратени навреме. Вероятно трийсет процента от тях щяха да се осъществят. Но обхватът им намаляваше, а броят на деянията падаше още по-бързо.

Мултивак бе прибавил съпружеския побой към списъка на предвидимите престъпления само преди около пет години и обикновеният човечец още не беше привикнал с мисълта, че ако смята да пердаши жена си, то предварително ще бъде известно. И след като съзнанието за това постепенно проникваше в обществото, жените сега щяха да понасят по-малко синини, а по-късно евентуално никакви. Гълиман забеляза, че в списъка имаше и побои над съпрузи.

* * *

Али Отман изключи връзката и се втренчи в екрана, от който бе изчезнал плешивеещият и с изпъкнала челюст образ на Гълиман. После премести поглед към заместника си Рейф Лийми и попита:

– Какво да правим?

– Защо мен питаш? Той се тревожи за някакви си две възливи убийства.

– Поемаме ужасен риск, като се опитваме да се справим с това сами. Но пък, ако му кажем, така хубавичко ще припадне... Тия изборни политици гледат само да опазят кожата си, така че няма начин да не се намеси и да влоши нещата.

Лийми кимна и прехапа дебелината си долна устна.

– Бедата обаче е там, че може и да се провалим. Ясно ти е, че това ще е направо краят на света.

– Ако се провалим, кого ще го е грижа за нас? Ще бъдем просто част от общата катастрофа. – После продължи по-оживено: – Но, за бога, вероятността е само 12,3 процента. Във всеки друг случай, освен може би при убийство, бихме я оставили още малко да се покачи, преди изобщо да предприемем нещо. Все още би могло да се коригира от само себе си.

– Не бих разчитал на това – отвърна сухо Лийми.

– И не възнамерявам да го правим. Просто изложих фактите. Все пак при тази вероятност предлагам за момента да се ограничим с наблюдение. Никой не е в състояние да замисли сам такава престъпление; трябва да има съучастници.

– Мултивак не посочва никакви.

– Знам. И въпреки това... – Гласът му замря, без да довърши.

И те се задълбочиха в детайлите на онова престъпление, което не беше включено в списъка, предаден на Гълиман; единственото престъпление далеч по-страшно и от предумишлено убийство; единственото, недръзвано в досегашната история на Мултивак; и се питаха какво да правят.

* * *

Бен Манърс си мислеше, че е най-щастливото шестнадесетгодишно момче в Балтимор. Навярно едва ли бе така. Но той несъмнено беше един от най-щастливите и един от най-развълнуваните.

Най-малкото, случи се сред шепата публика, допусната до галериите на стадиона за клетвата на осемнадесетгодишните. Заклеваше се по-големият му брат и родителите им бяха поискали покани за зрители, а разрешиха и на Бен да опита късмета си. Но когато Мултивак подбра желаещите, Бен беше този, който получи покана.

След две години самият той също щеше да се закълне, но да гледа сега Майкъл, бе другото най-прекрасно нещо.

Родителите му го облякоха (или във всеки случай проследиха обличането) с най-голямо

внимание – нали щеше да представлява семейството – и го изпратиха с множество заръки за Майкъл, който бе заминал дни преди това за предварителните медицински и неврологични изследвания.

Стадионът се намиреше накрай града и Бен, комуто посочиха мястото му, направо се пръскаше от гордост. Под него сега се тълпяха стотици осемнадесетгодишни (момчетата отдясно, момичетата отляво), всички от втори район на Балтимор. Подобни сборове се провеждаха из целия свят, но този тук беше Балтиморският, този беше най-важният. А там долу (някъде) беше Майк, братът на Бен.

Заразглежда върховете от глави, смятайки, че някак би могъл да разпознае брат си. Не можа, разбира се, но тогава на издигнатия пред множеството подиум излезе мъж и Бен прекъсна огледа, за да слуша.

Мъжът заговори:

– Добър ден, заклеващи се и гости. Аз съм Рандолф Т. Хоч и ми е поверено провеждането на тазгодишните церемонии в Балтимор. Заклеващите се са ме виждали вече няколко пъти в хода на началната фаза на това проучване – медицинските и неврологичните изследвания. По-голямата част от задачата е изпълнена, но ни предстои най-важното: самият заклеващ се,

неговата личност трябва да влезе в паметта на Мултивак. Затова всяка година на младежите, достигнали пълнолетие, даваме известни разяснения. Досега (той се обърна към младите хора пред себе си и погледът му не се върна повече към галериите) вие не бяхте зрели; не бяхте личности в очите на Мултивак, освен ако специално не сте били посочени като такива от вашите родители или властите. Досега, щом дойде време за ежегодното актуализиране на информацията, родителите ви бяха тези, които попълваха необходимите за вас данни. Настъпи денят вие сами да поемете това задължение. Това е голяма чест, но и голяма отговорност. Родителите ви са ни информирали какво образование сте получили, какви заболявания и навици имате; всъщност много неща. Но сега вие ще трябва да ни кажете доста повече – най-съкровения си помисли, най-тайните си постъпки. Ще ви е трудно първия път, неудобно дори, но *трябва* да го направите. Сторите ли го, Мултивак ще има в паметта си пълен анализ на всеки от вас. Ще разбира постъпките и реакциите ви. Дори ще е способен да предвижда с достатъчно голяма точност бъдещите ви постъпки и реакции. По този начин Мултивак ще ви пази. Ще знае, ако ви заплашва нещастие. Ще знае, ако някой ви

мисли злото. Ако *вие* замисляте зло, той пак ще знае и ще бъдете спрени навреме, за да не се налага да ви наказват. Познавайки всеки от вас, Мултивак ще е в състояние да насочва Човечеството в регулирането на икономиката и законите му в името на всеобщото благо. Ако пък имате личен проблем, елате с него при Мултивак и със своите знания за всички ви той ще може да ви помогне. Сега ще получите формулярите, които трябва да попълните. Помислете внимателно и отговорете на всички въпроси възможно най-точно. Не скривайте нищо от срам или предпазливост. С изключение на Мултивак никой и никога няма да узнае отговорите ви, освен ако това стане необходимо, за да бъдете предпазени. Но и тогава дори само упълномощените длъжностни лица ще ги научат. Може да ви хрумне да понагласите малко истината тук или там. Ще разберем. Не го правете. Всичките ви отговори, взети заедно, попадат в определена схема. Ако някои от тях са неверни, няма да паснат на схемата и Мултивак ще ги открие. Ако всичките ви отговори са лъжливи, ще се получи типова деформирана схема, която Мултивак ще разпознае. Затова трябва да кажете истината.

Накрая обаче всичко свърши: попълването на формулярите, церемониите и последвалите ги речи. Вечерта, надигнал се на пръсти, Бен най-сетне откри Майкъл, праметнал на ръка тогата, която бе носил на „парада на пълнолетните“. Поздравиха се възторжено.

После хапнаха леко за вечеря и поеха с експреса за къщи, възбудени от големия ден.

Изобщо не бяха подготвени за внезапната промяна, която ги очакваше у дома. Бе вцепеняващ шок и за двамата им да бъдат спрени пред собствената им врата от униформен млад мъж със студена физиономия; да проверят документите им, преди да могат да влязат у дома си; и да намерят родителите си, седнали отчаяни във всекидневната, с изписана на лицата им трагедия.

Джоузеф Манърс, направо състарен от сутринта, вдигна недоумяващи, дълбоко хлътнали очи към синовете си (единият още с тогата на току-що навършена зрялост, праметната на ръката му) и рече:

– Изглежда съм под домашен арест.

* * *

Бърнард Гълиман не можеше и не прочете целия доклад. Прегледа само резюмето, а то наистина бе повече от задоволително.

Изглеждаше, че цяло едно поколение беше израснало и привикнало с факта, че Мултивак може да предвижда тежките престъпления. То бе научило, че агентите на корекцията ще се появят на сцената, преди престъплението да бъде извършено. Открили бяха, че дори някой да успее да реализира такова, това неизбежно водеше към наказание. Постепенно се бяха убедили, че няма начин да надхитрят Мултивак.

Естествено, в резултат от това, вече дори не се замисляха престъпления. И след като такъв род намерения отпаднаха и капацитетът на Мултивак се разшири, към сутрешния му списък успеха да прибавят и по-дребните провинения, но и те сега намаляваха.

Затова Гълиман бе наредил да се направи анализ и по-дребни провинения, но и те сега намаляваха.

Затова Гълиман бе наредил да се направи анализ (от Мултивак естествено) за възможностите на Мултивак да насочи вниманието си към проблема за предвиждане вероятността от заболявания. В най-скоро време лекарите щяха да бдят над пациенти, които през следващата година можеха да станат диабетици, да претърпят туберкулозен пристъп или да развият рак.

Мъничко профилактика...

И докладът ставаше благоприятен!

После пристигна списъкът на възможните за деня престъпления и в него нямаше ни едно предумишлено убийство.

Гълиман прекъсна за малко, за да се обади по вътрешния телефон на Али Отман в извънредно добро настроение.

– Отман, какъв е средният брой престъпления в ежедневните списъци от последната седмица, сравнен с този от първата ми седмица като председател?

Оказа се, че е спаднал с 8 процента и Гълиман беше наистина доволен. Разбира се, заслугата не беше негова, но избирателите нямаше да го знаят. Той благослови късмета си, че е дошъл в подходящия момент, във върха на възможностите на Мултивак, когато и болестите можеха да се поставят под всеобхватното му закрилящо познание.

От това Гълиман щеше да преуспее.

* * *

Отман сви рамене.

– Много е доволен.

– Кога ще пукнем сапунения мехур? – попита Лийми. – Поставянето на Манърс под наблюдение само покачи вероятността, а след домашния арест тя скочи още повече.

– Като че ли не знам – отвърна Отман свадливо. – Онова, което не проумявам, е защо.

– Съучастници, може би, както ти предположи. След като Манърс загази, останалите са принудени да нанесат удара веднага или са загубени.

– Напротив. Щом сме пипнали един, останалите за по-сигурно биха се разпръснали и изчезнали. Освен това, защо Мултивак не е посочил съучастници?

– Е, какво, да кажем ли на Гълиман?

– Не, още не. Все пак вероятността е само 17,3 на сто. А и ние да се въоръжим с повече смелост.

* * *

Елизабет Манърс се обърна към по-малкия си син:

– Ти върви в стаята си, Бен.

– Но какво означава всичко това, мамо? – с треперещ глас запитва той при този странен завършек на такъв знаменателен ден.

– Моля те!

Той неохотно излезе през вратата към стълбището, изкачи се шумно по него, после тихичко се върна долу.

Тогава Майк Манърс, по-големият син, новоизлюпеният пълнолетен и надеждата на семейството, каза с глас и тон съвсем като на брат му:

– Какво означава всичко това?

Джо Манърс отвърна:

– Бог ми е свидетел, сине, че не знам.

Нищо не съм направил.

– Да, сигурно е, че нищо не си направил. –

Майк се вгледа смаяно в дребния си, благоденствен баща. – Вероятно те са тук, защото *мислиш* да направиш нещо.

– Не мисля.

Госпожа Манърс се намеси разгневено:

– Как би могъл да замисля нещо, което да предизвика всичко... всичко това. – И тя обхвана с жест сключилия се около тях обръч от хора на властта. – Спомням си, че когато бях малко момиче, бащата на моя приятелка работеше в банка, те му се обадили по телефона и му казали да не пипа парите и той ги оставил. Били петдесет хиляди долара. В действителност не ги бил взел. Само си мислел да го направи. В ония дни не си мълчаха за такива неща, както сега; и историята се разчу. Затова и знам за нея. Но все пак – продължи тя, като бавно потриваше пълничките си ръце – това бяха петдесет хиляди долара. Петдесет... хиляди... долара! И всичко, което направиха, беше да му се обаждат; едно телефонно обаждане. Какво ли би могъл да замисля баща ти, което да накара цяла дузина мъже да дойдат и да изолират къщата?

– Не замислям никакво престъпление, дори и най-нищожното – обади се Джо Манърс с напираса в очите болка. Кълна се.

Тогавата Майк, изпълнен с осмислената мъдрост на вече възрастен, каза:

– Може да е нещо подсъзнателно, тате. Някакво негодувание срещу началника ти.

– Такова, че да искам да го убия? Не!

– Не искат ли да ти кажат какво е, тате?

– Не и не – намеси се отново майка му. Питаме обясних им, че с присъствието си съсипват репутацията ни в обществото. Поне можеха да ни кажат за какво става въпрос, за да се борим, да обясним.

– Но не казват?

– Не искат.

Майк стоеше разтревожен, с разкочани нозе и ръце, дълбоко пъхнати в джобовете.

– Виж, мамо, Мултивак не греша.

Баща му заудря безпомощно с юмрук по облегалката на дивана.

– Казвам ви, че не замислям никакво престъпление!

Вратата се отвори без почукване и с отсечена, спокойна стъпка влезе униформен мъж. Лицето му бе застинало в служебно изражение.

– Вие ли сте Джоузеф Манърс? – рече той. Джо Манърс се изправи.

– Да. И какво искате от мен?

– Джоузеф Манърс, арестувам ви по заповед на правителството – той рязко показва картата си на корекционен служител.

– Ще ви помоля да дойдете с мен.

– На какво основание? Какво съм направил?

– Не ми е позволено да обсъждам това.

– Но аз не мога да бъда арестуван само заради замислянето на престъпление, дори и да беше така. За да ме арестувате, трябва действително да съм *направил* нещо. Иначе нямате право. Противозаконно е.

Служителят остана глух за доводите му.

– Ще трябва да дойдете с мен.

Госпожа Манърс изпищя, падна на кушетката и заплака истерично. Джоузеф Манърс не се осмели да престъпи правилата, насаждани в съзнанието му цял живот и не се противопостави истински на властта, но поне се дърпаше назад, принуждавайки корекционния служител да приложи сила, за да го тегли напред.

А Манърс викаше:

– Но кажете ми за какво. Само ми кажете. Ако *знаех*... за убийство ли? Смятате, че се готвя да извърша убийство ли?

Вратата зад него се затвори и Майк, пребледнял и внезапно загубил и най-малкото чувство, че е възрастен, погледна

слисано първо вратата, а после и плачещата си майка.

Брат му Бен, който стоеше зад другата врата и който изведнъж се почувства достатъчно голям, стисна силно устни и си помисли, че знае какво точно да направи.

Ако Мултивак вземаше, то той можеше и да дава. Нали Бен присъства на церемонията същия този ден. Бе чул онзи човек, Рандолф Хоч, да говори за Мултивак и за всичко, на което беше способен. Той напътстваше правителството, но също бе в състояние да успокои и спаси от беда и обикновения човечец, обърнал се за помощ към него.

Всеки можеше да поиска помощ от Мултивак, следователно и Бен. Сега нито майка му, нито Майк бяха в състояние да го спрат, пък и имаше малко пари, останали от дадените му по случай големия ден. Ако по-късно откриеха, че го няма и се разтревожеха за него, е, какво би могъл да направи? Сега трябваше да изпълни преди всичко дълга към баща си.

Изтича през задния двор, а охраната пред вратата хвърли поглед на документите му и го пусна да мине.

* * *

Харолд Куимби завеждаше отдела за жалби при Балтиморската станция на

Мултивак. Смяташе се за представител на този филиал на държавната служба, който е най-важен от всички. В някои отношения вероятно бе прав, а оня, който слушаше как обсъжда това, трябваше да е суров човек, за да не се впечатли.

Първо на първо, би казал Куимби, Мултивак по същество посягаше на личността. През последните петдесет години човечеството бе принудено да признае, че неговите помисли и вътрешни импулси не са вече тайна, че го няма интимното кътче в душата, където можеше да се скрие нещо. И хората трябваше да получат нещо в замяна.

Те, разбира се, имаха благоденствие, мир, сигурност, но това бяха абстрактни неща. Всеки мъж и жена се нуждаеше от нещо лично като негова или нейна компенсация за загубване на интимното и го получаваше. Всяко човешко същество разполагаше в близост със станция на Мултивак и терминали, чрез които можеше свободно да постави собствените си проблеми и въпроси без какъвто и да е контрол или пречки. И само за няколко минути да получи отговор.

Във всеки даден момент пет милиона отделни схеми измежду квадрилона или повече такива в Мултивак можеха а се включат в тази програма от въпроси и отговори. Отговорите не винаги бяха съвсем

категорични, но пък бяха възможно най-добрите. Всеки питащ го *знаеше* и имаше доверие в тях. А именно това беше от значение.

Сега едно угрижено шестнадесетгодишно момче се бе придвижило бавно напред в чакащата редица от мъже и жени (всяко лице в тази редица издаваше различна смесица от надежда и страх или тревога и дори страдание, но винаги надделяваше надеждата, щом човекът пристъпеше по-близо и по-близо до Мултивак).

Без да вдигне поглед, Куимби пое подадения му формуляр и каза:

– Кабина 5-В.

– Как да задам въпроса, сър? – попита Бен.

Едва тогава Куимби го погледна. Беше леко учуден, защото непълнолетните обикновено не използват тази служба.

Попита сърдечно:

– Правил ли си го преди, синко?

– Не, сър.

Куимби посочи модела на Бюрото си.

– Ще си послужиш с ей това. Ясно ли ти е как работи? Също като пишеща машина. Не се опитвай да пишеш на ръка дори с печатни букви. Използвай машината. Сега върви в кабина 5-В и ако имаш нужда от помощ, само

натисни червеното копче и някой ще дойде. По този коридор, синко, и в дясно.

Проследи младежа по коридора, докато изчезна от погледа му, и се усмихна. Мултивак не връщаше никого. Разбира се, винаги имаше известен процент несериозни неща: хора питаха за интимни страни от живота на своите съседни или задаваха непристойни въпроси за знаменити личности; младежи колежани се опитваха да надхитрят своите професори или смятаха за много остроумно да объркат Мултивак, като му зададат парадокса на Ръсел за класа на класовете и други подобни.

Мултивак успяваше да се справи с всичко. Не се нуждаеше от помощ.

Освен това, всеки въпрос и отговор се пазеха в паметта му и образуваха още едно допълнение към набора от данни за всеки индивид. Дори и най-баналния въпрос, и най-наглият, доколкото отразяваше личността на питащия, бе от полза за човечеството, защото помагаше на Мултивак да знае повече за него.

Куимби насочи вниманието си към следващия в редицата, жена на средна възраст, суха и кокалеста, в чиито очи се четеше тревога.

* * *

Али Отман крачеше от единия до другия край на кабинета си и стъпалата му тупаха отчаяно по килима.

– Вероятността все още се покачва. Вече е 22,4 процента. Проклятие! Държим Джоузеф Манърс под същински арест и въпреки това тя се покачва. – Той обилно се потеше.

Лийми се извърна от телефона.

– Никакво самопризнание. Подложили са го на психически сондаж, но няма и следа от престъпление. Може и да казва истината.

– Да не би Мултивак да се е побъркал, а?

Отново извъня телефон. Отман реагира бързо, доволен от прекъсването. На екрана се появи образът на корекционен служител. Той запита:

– Сър, има ли нови инструкции относно семейство Манърс? Разрешено ли им е да влизат и излизат, както досега?

– Какво имате пред вид с това „както досега“?

– Първоначалните нареждания бяха за поставяне на Джоузеф Манърс под домашен арест. Нищо не беше казано за останалите от семейството.

– Добре, приложете го и за тях, докато получите нови указания.

– Там е работата, сър. Майката и поголемият син искат сведения за по-малкия.

Няма го и те твърдят, че ние сме го задържали. Искат да ходят в управлението, за да питат за него.

Отман се намръщи и изрече въпроса си почти шепнешком:

– По-малкият син? На колко години е?

– На шестнайсет, сър – отвърна служителят.

– Шестнайсет годишен и го няма. Не знаете ли къде е?

– Пуснали са го да излезе. Нямахме заповед да го задържим.

– Не изключвайте. Не мърдайте от телефона! – Отман прекъсна своята връзка, после сграбчи с две ръце смолисточерната си коса и закрещя: – Глупак! Глупак! Глупак!

Лийми се сепна.

– Какво ти става, по дяволите?

– Човекът имал шестнайсетгодишен син – зададено рече Отман. – Шестнайсетгодишният е непълнолетен и не се регистрира самостоятелно в Мултивак, а само като част от бащиното си досие. – Изглежда свирепо Лийми. – Не знае ли всеки, че докато навърши осемнайсет, младежът не подава своя информация в Мултивак, а баща му го прави вместо него? Нима не го знам? Ти също?

– Искаш да кажеш, че Мултивак не е имал предвид Джо Манърс?

– Имал е предвид по-малкия му син, но сега младежът е изчезнал. При троен кордон охрана около къщата той най-спокойно си излиза и тръгва да свърши знаеш какво.

Завъртя се рязко към видеотелефона, от другата страна на който корекционният служител все още стоеше като залепен. Минутното прекъсване беше дало възможност на Отман достатъчно време да се овладее и да приеме самоуверен и спокоен вид. (Недопустимо бе да изпада в ярост пред очите на полицаия, колкото и да облекчаваше това лошото му настроение.)

– Офицер – нареди той, – открийте изчезналия по-малък син. Ако е необходимо, вземете хората си до един. Вземете и всеки, който е на разположение в района. Ще издам съответните нареждания. Трябва на всяка цена да намерите момчето.

– Слушам, сър.

Връзката се прекъсна.

– Провери отново Вероятността, Лийми – заръча Отман.

Пет минути по-късно Лийми докладва:

– Спаднала е на 19,6 процента. *Спаднала е!*

Отман пое дълбоко дъх.

– Най-после сме на прав път.

* * *

Бен Манърс седеше в кабина 5-B и бавно чукаше по клавишите: „Казвам се Бенджамин Манърс, номер МБ71833412. Баща ми, Джоузеф Манърс, е арестуван, но не знаем какво престъпление замисля. Има ли начин да му помогнем?“

Седеше и чакаше. Макар и само на шестнайсет, бе достатъчно голям, за да знае, че някъде тези думи се въртяха бясно в най-сложната машина, измислена някога от човека; че един трилион факти щяха да се съпоставят и свържат в едно цяло и от него Мултивак щеше да извлече най-доброто, за да помогне.

Машината щракна и изхвърли карта. На нея имаше отговор, дълъг отговор. Започваше така: „Веднага вземи експреса за Вашингтон. Слез на спирка „Кънектикът Авеню“. Ще намериш отделен охраняван вход с надпис „Мултивак“. Кажи на пазача, че си специален куриер на д-р Тръмбъл и той ще те пусне да влезеш. Ще се отзовеш в коридор. Върви по него, докато стигнеш малка вратичка, на която пише „Централен процесор“. Влез и кажи на хората там: „Съобщение за д-р Тръмбъл!“ Ще ти разрешат да минеш. Продължи...“

Нататък следваше все в този дух. Бен не можеше да открие връзката на всичко това с неговия въпрос, но вярваше напълно в

Мултивак. И хукна към експреса за Вашингтон.

* * *

Служителите на корекцията стигнаха по следите на Бен Манърс до Балтиморската станция около час след неговото излизане. Посрещна ги смутеният Харолд Куимби, който се слиса от броя и важността на хората, вперили погледи в него заради някакъв шестнайсетгодишен младеж.

– Да, имаше едно момче – заобяснява той, – но не зная къде отиде, след като свърши тук. Откъде можех да знам, че го търсят. Тук приемаме всички. Да, мога да извадя разпечатка на записа с въпроса и отговора.

Те погледнаха записа и на секундата го изпратиха по телевизионния предавател в Централното управление.

Отман го прочете, обели очи и припадна. Свестиха го почти веднага. Едва успя да каже на Лийми:

– Да заловят момчето. И да ми извадят копие от отговора на Мултивак. Вече няма как, няма друг изход. Трябва веднага да говоря с Гълиман.

Бърнард Гълиман не бе виждал Али Отман така разтревожен и ледени струйки полазиха по гърба му, щом се вгледа в обезумелите очи на координатора. Можеше само да изпелтечи:

– Какво искаш да кажеш, Отман? Какво означава това „по-страшно от убийство“?

– Далеч по-страшно от обикновено убийство.

Гълиман съвсем преbledня.

– Да не искаш да кажеш убийство на висш правителствен служител? – (Наистина му мина през ума, че самият той...)

Отман поклати глава.

– И не кой да е правителствен служител. *Самият* правителствен служител.

– *Генералният секретар?! –* прошепна ужасено Гълиман.

– Дори повече от това. Много повече. Имаме работа с план за убийството на Мултивак!

– КАКВО!

– За пръв път, откакто съществува, компютърът докладва, че самият той е в опасност.

– А защо не бях уведомен незабавно?

Отман призна само половината истина:

– Случаят беше толкова безпрецедентен, сър, че решихме да проучим първо обстоятелствата, преди да се решим официално да го регистрираме.

– Но, разбира се, Мултивак е спасен, нали? Спасен е, нали?

– Вероятността да му се навреди спадна под 4 процента. Всеки момент очаквам доклада.

* * *

– Съобщение за д-р Тръмбъл – каза Бен Манърс на човека върху високия стол, който работеше внимателно с нещо, прилично на контролното табло на реактивен кръстосвач, само че неимоверно увеличено.

– Разбира се, Джим – отвърна мъжът. – Върви.

Бен погледна указанията си и забърза нататък. Най-накрая щеше да намери малкия контролен лост. Трябваше да го дръпне в ДОЛНО положение в момента, когато индикаторната лампичка светнеше червено.

Чу възбуден глас зад себе си, после и друг и внезапно двама мъже го стиснаха за лактите. Краката му увиснаха във въздуха.

Единият каза:

– Тръгвай с нас, момче!

* * *

Лицето на Али Отман не се разведри осезаемо при новината, дори когато Гълиман рече с огромно облекчение:

– Щом хванахме момчето, значи Мултивак е спасен.

– За момента.

Гълиман вдигна трепереца ръка към челото си.

– Какъв половин час преживях! Можете ли да си представите какво би означавало унищожаването на Мултивак за кратко време дори? Рухнало правителство, разорено стопанство. Би било по-лошо и от опустошение... – Той рязко отметна глава. – Какво искаше да кажеш с това „за момента“?

– Момчето, този Бен Манърс, е нямал намерение да навреди. Той и семейството му трябва да бъдат освободени и обезщетени за неправилно задържане. Само е следвал инструкциите на Мултивак, за да помогне на баща си, и успя именно по този начин. Сега баща му е свободен.

– Да не искаш да кажеш, че Мултивак е наредил на момчето да дръпне лоста, при положение че това би изгорило достатъчно интегрални схеми, за да е нужен цял месец да ги възстановят? Искаш да кажеш, че Мултивак ще предложи собственото си унищожение заради утехата на един човек?

– По-лошо е от това, сър. Мултивак не само е дал тези инструкции, но преди всичко е избрал семейство Манърс, защото Бен Манърс прилича поразително на един от помощниците на д-р Тръмбъл и би могъл да проникне в Мултивак, без да го спрат.

– Какво означава да е избрал семейството?

– Ами това, че момчето никога не би отишло да зададе въпроса, ако баща му не

беше арестуван. А баща му нямаше да бъде арестуван, ако Мултивак не бе го обвинил, че замисля разрушението на Мултивак. Действията на самия Мултивак предизвикаха поредицата от събития, които едва не доведоха до собственото му унищожение.

– Но в това няма никакъв смисъл – изхленчи Гълиман. Чувстваше се незначителен и безпомощен и все едно, че бе на колене, умолявайки този Отман, този човек, прекарал с Мултивак почти целия си живот, да го успокои.

Отман не го направи.

– Доколкото ми е известно, това е първият опит на Мултивак в тази насока. В някои отношения добре го е планирал. Подбрал е правилно семейството. Умишлено не е разграничил баща от син, за да ни заблуди. Но все още е аматьор в играта. Не можа да превъзмогне собствените си инструкции, което го накара да докладва, че с всяка наша погрешна стъпка вероятността самият той да бъде унищожен нараства. Не успя да избегне записването на отговора, който даде на младежа. Вероятно с повече практика ще се научи да мами. Ще се научи да укрива факти, ще пропуска да регистрира други. Отсега нататък всяко негово указание може да носи семената на собственото му разрушение. А ние едва ли ще узнаем. И колкото и да внимаваме, в крайна сметка Мултивак ще

успее. Господин Гълиман, мисля; че вие сте последният председател на тази организация.

Гълиман заблъска с юмрук по бюрото си като побеснял.

– Но защо, защо, защо? Защо, дяволите да те вземат? Какво му става? Не може ли да бъде спряно?

– Не смятам – отвърна Отман отчаян, но примирен. Не съм се замислял за това преди. Не съм имал повод, докато не се случи, но сега, като размишлявам ми се струва, че сме стигнали до края, защото Мултивак е прекалено добър. А толкова е усложнен, че не реагира вече като машина, а като живо същество.

– Ти си луд! Дори и така да е, какво от това?

– От петдесет и повече години стоварваме своите проблеми на Мултивак, на това живо същество. Поискахме от него да се грижи за нас, за всички заедно и за всекиго поотделно. Поискахме да поеме всичките ни тайни в себе си, да погълне нашето зло и да ни пази от него. Всеки от нас му носи своите неволи, добавя нов дял към бремето му. Сега имаме намерение да струпаем и тежестта на човешките болести върху него.

Отман замълча за миг, после извика:

– Господин Гълиман, Мултивак носи на раменете си всичките проблеми на света и е вече уморен.

– Лудост. Чисто безумие! – мърмореше Гълиман

– Тогава позволете да ви покажа нещо. Нека подложа компютъра на изпитание. Ще ми разрешите ли да използвам терминала на Мултивак тук, в кабинета ви?

– Защо?

– За да му задам въпрос, какъвто никой още не му е задавал.

– Ще му навредиш ли? – подскочи Гълиман изплашен.

– Не. Но той ще ни каже онова, което искаме да знаем.

За миг председателя се поколеба. Сетне реши:

– Добре.

Отман заработи с клавиатурата на бюрото на Гълиман. Пръстите му изтракаха сръчно въпроса: „Мултивак, ти самият какво искаш повече от всичко?“

Паузата между въпроса и отговора се проточи непоносимо дълго, двамата едва дишаха от възбуждане.

После се чу щракване и изскочи карта. Малка карта беше, а на нея с ясни букви се четеше отговорът:

– Искам да умра.

Отражение в локвата

Научно-фантастичен разказ

Ал. Пеев

– СВИДЕТЕЛ „А“ – председателят намества микрофона и с безпокойство оглежда претъпканата зала, – комисията в общи линии знае как сте отишли на лов в местността, да я наречем „горичката“, с другите трима свидетели. Разкажете ни какво видяхте там. Моля ви, постарайте се да бъдете точен.

Свидетелят – тридесет и пет годишен мъж с очила и гъста брада, се изправя.

– Ще се опитам. Дано ми се отдаде, с художника вече доста се измъчихме – усмихва се към един от членовете на комисията. – Впрочем мога ли да говоря седнал?

– Да, разбира се.

– Видяхме онова „нещо“ – сядайки започва той ~ близо до храста.

– Атанде, атанде – професор Бернар енергично скача, сеца се за микрофона, взима го и бавно произнася: – А часа запомнихте ли? И моля ви, започнете от момента на слизането ви от автомобила.

Свидетел „А“ внимателно слуша, намества по-удобно слушалката на ухото си и кима, че е разбрал.

– Не, часовник не съм гледал. Трябва да е било около девет и половина.

– Сутринта – допълва председателят и добавя: – продължете!

– Ами... паркирахме колата в една просека край пътя, взехме раниците и пушките и тръгнахме. Вървахме през рядка горичка, беше доста влажно и студено. На места по локвите имаше тънка кора лед. Точно разправях един виц на Геор...

– Без имена, нали се разбрахме! – намесва се председателят.

– Още не мога да свикна – извинително се усмихва свидетелят. Поглежда табелката пред приятеля си и продължава: – на свидетел „Це“, когато видях как той неочаквано спря, застина, а лицето му се издължи като на...

Последните думи не стигат до комисията. Фразата изглежда е затруднила преводачите. В залата тук-там се чува смях.

– Говорете по-ясно – обажда се председателят.

– Нищо... исках да кажа, че лицето му изразяваше пълно смайване. Побутнах го, но той не реагира. Погледнах към другите. Всички стояха неподвижно, в някакви неестествено пози – застинали, гледаха е една и съща посока. Обърнах се, на десетина метра от нас, на една малка полянка до един глог стоеше то. Бих го нарекъл джудже, ако не бяха пропорциите на тялото му и...

– Точно така го нарекохте при предварителния ни разговор – отбелязва председателят.

– Да, но тогава бях все още объркан, нали разбирате? Лицето му беше бебешко. То стоеше голо. Тялото му беше също като на малко детенце. Стреснах се. Бебе посред гората! Голо в този студ! Как да ви кажа... ситуацията беше толкова необикновена... ами най-близкото село е на петнадесет километра. А то си стоеше право и гледаше съвсем разумно. Не беше уплашено, не ревеше... И тогава забелязах, че лявата му ръка е някак прекалено, ужасно дълга... Отбелязах го подсъзнателно... Взрях се – ръката му наистина се проточваше до близкото дърво, на пет метра от детето, и се увиваше няколко пъти около него.

– Ама че бебе! – възгласът идва от публиката и прозвучава рязко в тишината. Залата зашумява.

– Тишина моля! – извиси глас председателят. – Продължавайте!

– Ами като видях тази необикновена... ужасна ръка, неволно се отдръпнах. Имах чувството, че всеки момент ще се протегне към мен. Макар че детето нямаше агресивен вид. Гледаше ме с пълно безразличие, ако изобщо гледаше мен... обърнах се да видя дали другите са забелязали ръката. И тогава видях – свидетел „А“ пак погледна табелките пред приятелите си, – че свидетел „Бе“ седи на земята и плаче...

– Плаче ли?!

– Плаче, лицето му беше зачервено и мокро от сълзи. Но повече ме обезпокои свидетел „Це“... той се разхождаше напред назад, към детето не поглеждаше. А свидетел „Де“ не се виждаше никакъв...

– Търсихте ли го? – пита председателят.

– Потърсих го с поглед. Не го видях. Горичката беше съвсем рядка, виждаше се на 200–300 метра. Нямаше го... И тогава си тръгнах...

– Как! – гласът идва пак от публиката. – Веднага?!

– Доникъде няма да стигнем, ако се обаждате – високо каза председателят. –

Въпроси ще задавате, след като приключим и с четвъртия свидетел... Впрочем комисията установи, че свидетелят не си е тръгнал ВЕДНАГА, както му се струва, а след пет-шест часа... След думите му залата отново притихва. Свидетел „А“ продължава.

– Да, точно така, тръгнах си. Сега ми е трудно да си го обясня сам... Не зная дали съм вървял бавно или бързо. Тук някой спомена, че ми се губят няколко часа и попита да не би да съм пълзял на връщане. Не знам. Във всеки случай, когато настигнах свидетел „Де“ вървах, а той тичаше...

– Изяснете се – председателят.

– Искам да кажа, че свидетелят тичаше на място. Беше съвсем запъхтян. Видя ме и спря. Каза да сме изчакали останалите.

– Е и? – подканва го председателят.

– Ами дочакахме ги. Дойдоха след около четвърт час. Едва когато стигнахме колата, погледнах часовника си. Беше пет часът следобед. Едва тогава започнахме да говорим...

– Знам – прекъсва го председателят, – но е по-добре да чуем от устата на свидетелите кой какво е видял... Последен въпрос: вие чухте ли изстрел?

– Не.

– А някой от вас, по-специално свидетел „Де“, да е стрелял преди да стигнете мястото?

– Не.

– Благодаря ви. – Председателят усмихнат оглежда залата. – Отлично знам, че едва се сдържате да не обсипете свидетеля с въпроси. Но нека първо да изслушаме останалите. Свидетел „Бе“, ваш ред е

Председателят отмества встрани рисунката на художника, на която бе изобразено „бебето“. На следващата, до съшия глог стояха две деца и жена. По думата на свидетеля това бяха съпругата му и двете му деца. Момченце на шест и момиченце на дванадесет години. И тримата бяха загинали при автомобилна катастрофа. Председателят разлисти заключението на лекарската комисия, закрепено с кламер към рисунката. Тогава през 1984 г., свидетелят бе получил комоцио. Леко заекваше оттогава, инак беше наред. Впрочем кой знае!...

– Искам да направя едно изявление – бавно, но решително заговори свидетел „Бе“.

– Знам, че комисията е запозната с моя случай и как да кажа, най-горещо ми съчувства...

Председателят с изненада го изгледа. Казаното от свидетеля бе повече от вярно. Лично той, председателят, изпитваше леко

чувство на вина, че го караше да се рови в спомените си...

– НАПРАЗНО! – натърти свидетелят. – Защото там – неопределено махна с ръка той – видях самия БОГ.

– Какво?! – възкликна пръв художникът. – Но нали вие ми описахте подробно какво сте видели? Съпругата и децата си... Не разбирам...

– Да, спокойно отговори свидетелят, – видях ги. Но видях също така и Бог!

– За това не споменахте и дума – опомни се и председателят.

– Нарочно, вие нямаше да позволите тази пресконференция, ако бях ви казал всичко...

– И как изглеждаше Господ? – безцеремонно подхвърли някой.

Свидетелят бавно се извърна към залата.

– Тонът ви е неуместен, господине. Става въпрос за **ИЗКЛЮЧИТЕЛНО** важни неща!... Да, първо видях жена си, децата. Това беше божието откровение или доказателство, ако предпочитате... После чух глас. Гласът ми каза, че ние сме Негов експеримент. Че такива експерименти във Вселената – имам предвид броя на цивилизациите – има тъкмо 168 млрд. Най-напредналите цивилизации са образували нещо като съюз и с мен говори представител именно на този съюз...

– Джъст ъ моумент – микрофона поема един от комисията. – За момент – превежда преводачът от английски и продължава: – Вие казахте Бог, сега ни казвате, че с вас е разговарял представител на по-висша цивилизация... Кое от двете?

Свидетел „Бе“ усмихнато оглежда говорещия.

– Вие сте господин Азимов, нали? Не ви познах веднага без бакенбарди... И двете са верни! Не бива да приемаме Бог така буквално. Всъщност това е най-висшият, най-могъщият и всезнаещ разум във Вселената. Когато преди три хиляди години се е открил пред хората, те са го нарекли Бог. Друго име тогава би било немислимо. Днес вече можем да му дадем истинското име... **РАЗУМ!** И този разум отдавна направлява и наблюдава нашето развитие и понеже много сме се отклонили от Вселенските закони...

– Един момент – намесва се пак Айзък Азимов, – какви са тези закони? Лично аз не ги познавам.

– Вие ли! – укорително възкликва свидетелят. – Ами това са законите на доброто, хармонията...

– Що е това добро? – не се предава известният учен.

– Това, което води до извисяване на човешките духовни ценности. Ние трябва да

се откажем от злобата, завистта, гнева, омразата... Едва тогава можем да очакваме да бъдем приети във Вселенския съвет. Там има място само за хора духовно чисти, интелектуално извисени, свободни...

– Господин председателю – намесва се мургав мъж от публиката, – Мелконян от вестник „Орбита“... Мисля, че сме дошли тук за друго, не да слушаме първолашки проповеди...

– Познавам вашите писания, господин Мелконян. Точно такива като вас – свидетел „Бе“ насочва обвиняващ показалец към мургавия – крият истината за контактите ни с други цивилизации...

– Момент, моля ви, момент – намесва се председателят. – Хайде да се върнем към храста в „Горичката“... Кога установихте, че сте останали сам?

– Е, щом ви интересуват несъществени подробности – той свива рамене, – в един момент Гласът престана. Огледах се, наоколо нямаше никого. Тогава си тръгнах. По пътя настигнах свидетел „Це“, който вървеше бавно и си подсвиркуваше весело. Струва ми се потпури от „Кармен“... Изглеждаше много щастлив. Заедно пристигнахме...

– Благодаря ви – кимна председателят. – А сега да чуем историята от вашата уста, свидетел „Це“.

– На мен ми е трудно да опиша впечатленията си – започва свидетелят.

Председателят не поглежда скицата на художника. На нея няма нищо, освен гневна забележка: „По такива шантави описания сами си рисувайте!“

– ...Знам как се измъчи художникът с мен. Но не всичко може да бъде превърнато в образ. Може ли да нарисувате как обичате някого например? Своята любов! Нямам предвид човека, когото обичате, а самото чувство. Не можете! Или да нарисувате например глад, ситост, щастие? Едва ли... Аз не видях нищо особено. Храст, до него малка локва. ...Нищо друго! Но тази локва, или бог знае какво друго, ме караше да се чувствам ужасно щастлив... Може и да съм се разхождал, както свидетел „А“ каза, не помня. Има ли значение? В един момент усетих, че трябва да си вървя и тръгнах. Това беше...

– Хм – председателят недоволено свива устни. – Добре. А сега да чуем вас. Вашият разказ коренно се отличава – стига да е уместно да се изкажа така при толкова разнообразни свидетелски описания – от

разказа на другите. В него се появява елемент... Впрочем говорете, моля!

– Да. Ясно ми е какво имате предвид. Аз единствен използвах оръжие, стрелях. Но онова, което видях, никак не приличаше на бебе, Бог, или нещо добричко...

Председателят разлисти трите скици, които би трябвало да отразят видяното от свидетел „Де“. Обединяваше ги едно: образите навяха ужас, излъчваха агресивност. На едната личеше някакво страховито създание – огромен паяк с щипки на рак. Председателят знаеше къде го е виждал: на корицата на един сборник на братя Стругацки. Второто би могло са бъде женска фигура. При нея по особено гнусен начин се съчетаваха реалистични елементи от човешка фигура и насекомо. „Мухата“ помисли председателят. Третата по-скоро приличаше на механизъм. В него бе въплътено някакво вдъхващо ужас оръжие. Агресивният момент се подсилваше от факта, че то гледаше със студен, змийски поглед. Най-отдолу художникът не бе пропуснал да отбележи: „постарал съм се доколкото можах!“

В момента всички разглеждаха видяното от свидетеля. То предизвикваше различни реакции, но общо взето в залата се

долавяше, че назрява убеждението: тук има някаква плоска фалшификация!

– Досещам се – намеси се председателят – каква мисъл се прокрадва у вас. Да не би да сте жертва на фалшификация! Самият аз си помислих същото и попитах свидетеля дали е чел братя Стугацки? Той съвсем откровено ми отговори да. Добави, че е гледал филма „Мухата“, за което се досещах. Разясни ми откъде идва образът на механизма оръжие, от някакъв американски филм... Казвам всичко това, защото предвиждам бъдещите ви въпроси... И още нещо: ако някому хрумне, че комисията е нагласила цялата работа, моля да се поогледате кои влизат в нея. Някои от тях познавате отлично, нали? Мислите ли, че бихме се събрали от всички краища на света, за да нагласим един спектакъл специално заради вас?... – Председателят се изкашля и се обърна към свидетеля:

– Говорете, моля!

– Нямам какво особено да кажа. Художникът наистина се постара, но онова, което видях, за разлика от скиците тук, беше живо! Разбира се, че стрелях, отстъпах и стрелях. После побягнах... Това е.

– Бързам да добавя – отново се намеси председателят. – Бяхме на самото място. Видяхме храста, локвата, дървото, за което

ставаше дума. Наоколо нямаше никакви следи, нито от сачми, нито от тапите на ловджийските патрони. Нищо, освен едно: в дънера на въпросното дърво има кръгла дупка с диаметър около десет сантиметра. Идеално кръгла, хоризонтална, на височината на човешки бой, с овъглени краища. Само това.

– Да не би да е стреляно с базука? – подхвърли някой.

– Съмнявам се – усмихна се председателят. – Най-вероятно изстрел от базука щеше да прекърши дървото. Впрочем сами можете да видите снимките. Имаме десет копия, така че трябва да си ги предавате... Сега можете да задавате въпроси!

– Костов от списание „Космос“ – представи се слаб мъж с брада. – А проверихте ли дали е стреляно с пушката на свидетеля?

– А, благодаря ви. Пропуснах да отбележа: стреляно е и от двете цеви. Други?

– Михайлова от „Българско радио“. Господин свидетелю – обърна се тя към последния свидетел, – какви са вашите политически убеждения?

Въпросът е толкова неочакван, че залата избухва в смях. От мястото си се надига висок, представителен мъж с думите: „Сега сигурно ще го питаш дали не е видял образа

на политическия си враг в лицето на ракопаяка, нали?“

– Господин Агов – намеси се председателят, – оставете препирните за другаде. Имате ли да питате нещо свидетелите?

– Имам въпрос към вас, господин председателю. Проверихте ли да не би свидетелите да са пили?...

– Да, естествено... Ай дори попита... Имам предвид господин Азимов, да не би да са употребили някакъв наркотик. Не, не са! Други?

– Господин председателю – надигна се слаб мъж с англосаксонски вид, – ще приемете ли вие и комисията това нещо – той потупва с показалец по снимката на обгорялото дърво – като безспорно доказателство за контакт с извънземен разум?

– Ох, господин Томов – въздъхва малка театрално председателят, – боя се, че не. Спомнете се бръснача на Окам. Има и по-просто обяснение. Някой да е пробил дупката с огромен свредел и да я е обгорил например...

– Те ще признаят присъствието на извънземни – припряно скача от мястото си възрастен мъж, – само ако лично им се представят в академията и при това носят

със себе си справка и съответен документ. – И пояснява: – Думите не са мои, а на Станислав Лем...

– Всички знаем чии са думите – не се стърпява Мелконян и също скача. – Само че защо не продължите цитата? Защо не обясните отношението на науката към хипотезите, господин Делян? В науката презумпция за невинност няма!...

Хаосът, който настъпи след това, ми беше напълно познат. Изчаках още малко, за да видя дали няма да чуя нещо ново... Уви, макар че се бяха събрали светила от цял

свят, всички съображения вече бях чул... или чел. Станах и си излязох.

По пътя се сетих нещо. Подсетиха ме думите на единия от свидетелите: за отражението в локвата. А именно: всеки възприема истината дотолкова, доколкото е подготвен за нея. И винаги ще я пречупва през собственото си аз. Ще я отразява през мътните води на подсъзнанието си. И на съзнанието, естествено! Като мисъл не беше кой знае какво, но поне успокояваше и даваше надежда. А това нима е малко?

Следва

Фантастичен разказ

Деймън Найт

БЕШЕ късен следобед. Робърт Морган стоеше в градината край оградата зад къщата и наблюдаваше как сенките от боровата гора пълзяха през поляната, когато забеляза, че някой се катери по склона.

Странно, че бе избрал този път, по който в продължение на тридесет километра растяха само борове и смърчове и нямаше никаква просека.

Морган изпита не толкова безпокойство, колкото раздразнение. Тъкмо бе започнал да се вдъхновява, дългият, златист следобед го омайваше, обгръщаше го, проникваше в него и някъде там, в дълбините, където се раждаха идеите, се смесваше със старите призрци на спомените. Може би му трябваше само още миг... Защо хората не го оставеха на мира?

Той тикна изгасналата лула в джоба си и навъсен се наведе над оградата да наблюдава. Мъжът напредваше бавно по стръмнината, скрит почти до кръста от високата трева. Беше закръглен – по-широк в ханша, отколкото в раменете, с голяма глава.

Движеше се с твърда крачка направо към Морган.

Може да бе някакъв турист от къмпинга в Уолънпопек, оттатък хребета, загубил се бог знае как... или беше търсен престъпник? Или летец?

Морган забеляза с изненада, че мъжът е облечен в чудноват шушляков екип от две части в бебешко синьо. Е, да, явно турист. Но как можеше да изглежда толкова бодър и спретнат, след като бе изминал тридесет километра пеша през планината?

– Добър вечер, господин Морган – каза мъжът, като направи странен жест – нещо средно между официален поздрав и дружеско помахване.

Морган трепна и се вгледа по-внимателно в него. Не, не го познаваше. Не бе го виждал и в издателството. Не беше и някой познат от младежките години – от флота или от Сан Франциско. Не и с това напевно, изискано „господин Морган“.

– Така се казвам. Но вие кой сте?

– Бенедикт Льоблан – мъжът се приближи с протегната ръка, любезно усмихнат. Лицето

му бе кръгло, но не пълно; погледът – пронизателен. Беше плешив, с голяма глава.

Морган пое колебливо сухата, корава длан. Последва кратко ръкостискане – здрависване на политик.

– Извинете, че идвам така. Сигурен бях, че ще ви намеря у дома.

– Така ли? – трепна Морган.

Облеклото на Лъоблан изглеждаше изискано и изрядно. Външността му не издаваше никакъв признак на напрежение и умора, с изключение на ситните капчици пот по челото, които у човек с неговото тегло, можеха да се появят и само от изкачването по склона.

Трудно бе да се разгадае изразът на Лъоблан. Той подаде плосък, продълговат, добре опакован пакет.

– Мисля, че се интересувате от книги.

Морган не се нуждаеше от обяснения. Той пое машинално пакета, но отново трепна в тревожно предчувствие.

– Какво е това? – попита.

– Отворете го и ще вирите.

Морган вдигна рамене и скъса опаковката. В яда си употреби по-голямо усилие, отколкото бе необходимо. Хартията се раздра накриво и той я отстрани със замах. От книгата лъхаше чувственост: кожата ѝ бе гладка и мека като женска плът. Бяла

телешка кожа със златна плетеница от ромбоиди – едно вече позабравено изкуство. Това трябваше да бъде издание за колекционери – с ограничен тираж, изцяло ръчна и ужасно скъпа изработка. Заглавието „Низвергнатият“ от Гарит Н. Брум бе изписано със златни букви в горния край на корицата и отстрани.

Морган я отвори. Изненадващо, не в унисон с корицата, страниците бяха от дебела, гланцова хартия, по-скоро кафеникава, отколкото синкаво-бяла, напръскана в червено и кафяво по ръбовете. Шрифтът напомняше донякъде на „Будони“ – малки букви с размер около девет пункта, но много ясни и четливи.

Въпреки че, както изглежда, беше роман, книгата бе доста дебела. Морган погледна края – над 600 страници – към четири-пет пъти повече от обикновения съвременен роман.

Обзе го необяснима възбуда и попита:

– Откъде я взехте?

– Собственикът ми възложи да я покажа на няколко колекционери. Харесва ли ви подвързията?

– Прекрасна изработка! – Морган обърна на заглавната страница и в долния край прочете: „Сандис и Улман“, Виньсбърг, 203 г. от годината на Взрива.

Усети как раздражението му нараства и го прочете втори път. Най-отпред трябваше да има бележка: „Отпечатана за...“, липсата на която превръщаше книгата в обикновено търговско издание. По-нататък: това „203 г.“ очевидно трябваше да означава „1203 г.“, въпреки че книгата беше съвсем нова и на съвременен английски език и на същия ред – втора грешка: „от годината на Взрива“, вместо от „годината на Христа“.

Кой си бе направил този труд, за да скалъпи такава лоша шега?

– И самата фабула представлява интерес – каза Лъоблан деликатно. – Обърнете внимание, моля ви.

Морган прелисти няколко страници повече заради удоволствието да подържи книгата в ръцете си. Не обичаше да оценява книги, които нямаше възможност да прочете, в съзнанието му оставаха мъгляви и хаотични представи. Въпреки това, изправен безмълвно край оградата, той започна да чете. Чете, докато и последните слънчеви лъчи избледняха над гората.

Книгата му допадна още от първите редове. Езикът бе точен и цветист, а картините и образите сякаш бяха същите, които той си бе представял, но не бе успял да пресъздаде. Речта не беше насечена

както в повечето съвременни романи, а мелодична.

Внезапно го обзе чувство, че нещо не е наред и вдигна поглед.

– Дяволски хубаво! – каза предпазливо Морган. – Може ли да я купя или да я взема, за да я прочета?

В падащия мрак той почти не различаваше лицето на Лъоблан, но чу думите му: „Можете да я купите“, след което изведнъж се видя отново съвсем сам, примигващ на слънцето край оградата в градината зад къщата. Нямахше никой – нито долу по склона, нито в градината зад него. Слънцето все още стоеше над върховете на дърветата и той все още държеше лулата си. Нямахше нито книга, нито посетител – само притихналата, замечтана природа.

Преживяването го разтърси и през следващите няколко дни той не бе в състояние да се залови за работа. Беше човек с добро здраве, който не бе прекарал дори и един ден на легло. Очевидно бе имал халюцинации, нещо, което се случва на болни хора. И те бяха толкова точно и вярно повторение на действителността, че го смущаваха.

В колекцията му нямаше книга, подобна на онази, която му се привидя. А не можеше да си спомни и да я бе виждал някога. Името на

автора му се струваше смътно познато, но не успя да го намери в никакъв справочник. А що се отнася до Лъоблан – беше сигурен, че не познава такъв човек. Кръглото му, но твърде характерно лице, лесно се запомняше. Дори и сега си го представяше съвсем ясно.

Даде си сметка, че наоколо престана да е действително в момента, в който прочете на заглавната страница: „Винъсбърг, 203 г.“. Какво означаваха това име и тази дата?

Текста ще възстанови лесно по памет. Действието се развиваше в древно Перу – място, което криеше особено очарование за Морган. Но Винъсбърг? Името му напомняше единствено за Танхойзер – планината Винъсбърг¹, където Венера... такава планина има в Тюрингия, това го провери, но град с такава име няма и доколкото можа да изясни, никога не е имало.

Ала каквото и да означаваше всичко това, халюцинациите прекъснаха работата му. Разказът, който бе зрял бавно в него, сега започна да му се изплъзва. Опита се да започне отначало, но нищо не се получи. Опита пак – без успех. Загуби съня си, стана мрачен и раздразнителен. Нещо трябваше да се направи.

Морган пишеше по един роман от сто хиляди думи всяка година и от това живееше

добре. Успяваше благодарение на самодисциплината си и на уменията си да се концентрира. Когато работеше, пишеше по три страници на ден, като преди това обмисляше романа си в продължение на три месеца. Години наред завършваше по един роман през юни и започваше нов през септември.

На четвъртата вечер се напи. Започна да пие в селото. Прибра се настървен за още и продължи да пие, докато накрая едва успя със залитане да се примъкне до леглото. През нощта се събуди с не особено лош махмурлук, не му се повдигаше, ръцете му не трепереха, но имаше ужасно главоболие и стана да търси аспирин.

Беше към четири часа. Небето бе все още синьо-черно, до зазоряване оставаше около час.

Като се връщаше в стаята си, видя книгата в хола върху отрупаната маса за четене. Лежеше там със златноукрасената корица и напръсканите в червено и кафяво ръбове. Взе я, като усети хем недоверие, хем дълбоко чувство на облекчение: значи книгата съществува, значи има такава книга – ето я, в ръцете му.

По-късно ще има достатъчно време да разбере, как е попаднала тук. Забравил

главоболието си, той седна и я прочете отначало докрай.

Когато свърши, забеляза, че стаята е залята от бледа слънчева светлина. Погълнат от четенето, не бе усетил как беше минало времето. В книгата се разказваше за невероятните приключения и странствания из доколумбова Америка на един авантюрист на име Кор – наполовина викинг, наполовина мандан. Тя бе точно такъв вихрен роман, какъвто Морган често мечтаеше да напише. Въсщност именно в деня, когато пълничкият мъж се появи по склона, той подсъзнателно си мислеше за нещо подобно.

Ами ако онзи късен следобед беше останал сам да си поблъска главата, дали нямаше да напише същата тази книга?

Отново отвори на първата страница. „Сандис и Улман“, Винъсбърг, 203 г. от годината на Взрива. Ами ако мястото и датата бяха действителни, само че се отнасяха до бъдещето. Колкото и налудничаво да звучеше, това не обясняваше ли всичко? Ами ако Винъсбърг беше планина на планетата Венера, а „годината на взрива“ означаваше нещо като „след взрива“? Ами ако земната цивилизация се унищожеше в резултат на някакъв взрив, нещо което Морган считаше за повече от вероятно, само че чак след като си

създадеше колония на Венера? Тогава това можеше да е книга, която той е написал, не, която щеше да напише.

Изведнъж всичко му се стори твърде сложно и в изблик на ярост заудря главата си. Как бе възможно да напише книга, която току-що бе прочел? Та това означаваше да я препише, а не да я напише. А ако книгата бе от него, защо пишеше „Гарит Н. Брум“?

Както и да е, книгата бе истинска, а не плод на въображението му. Той я държеше в ръцете си. Изведнъж усети да го оборва сънят. Остави книгата, като за по-сигурно върху нея постави лампата, и отиде да си легне.

На сутринта книгата я нямаше. Търси я навсякъде. Провери вратите и прозорците. Никой не бе влизал в къщата. Но книгата я нямаше и по нищо не личеше някога са е била там.

Ала той я помнеше. Само за двадесет минути можеше да я резюмира. Спомни си всички по-важни събития и голяма част от диалозите. Чувстваше, че ако трябва, може да я напише. Тя бе в него – не дума по дума, но като цяло.

Желанието да се опита да напише книгата бе толкова силно, че той не можа да се съсредоточи върху никаква друга работа. Ето на, искаше да напише книга, която бе видял

във въображението си, или казано по друг начин, да препише книга, която по някакъв начин бе дошла от бъдещето, връщайки се векове назад.

Наближаваше края на юни. Вече трябваше да е започнал някаква книга, каквато и да е. За първи път от десет години нямаше никаква идея, която да може да претвори.

Седеше пред пишещата машина и се потеше. Пощата се трупаше, той не отговаряше. Бе изоставил градината и къщата. Към приятелите, които му се обаждаха, проявяваше раздражителност, ругаеше ги и те го оставиха на мира.

Една сутрин се събуди с налудничава мисъл. Той не можеше да напише книгата, която му се бе привидяла. Даже и сега я виждаше прекалено ясно и подробно. Не можеше да е сигурен, че книгата не съществува някъде като произведение на някой друг писател. Ако я напише, ще бъде плагиатство.

Ако не я напише, това само по себе си доказва, че книгата не е негова и че не трябва да я пише.

От тези мисли му се зави свят. Ала в едно нещо бе сигурен, нямаше закон или морална забрана срещу написването на продължение

на въображаема книга... или на книга, която може са бъде написана от някой друг.

Ако имаше такъв човек, Гарит Н. Брум, той или щеше да напише книгата си преди Морган да напише своята, или книгата на Морган нямаше да оцелее... Щеше са бъде унищожена по време на Възрива.

„Низвергнатият“ трябваше да бъде продължена. Наситена със събития, тя описваше само няколко месеца от живота на Кор. Самият Кор беше обаятелна личност, която с лекота прекрчаваше границите на реалния живот и същевременно притежаваше достатъчно човешки слабости, за са предизвика странна смесица от съжаление и възхита. Ясно бе, че кариерата му на авантюрист не свършваше с напускането на Мачу Пикчу. На човек като него, оставил толкова приключения зад гърба си, не можеха да не му предстоят още. Какво щеше да се случи на Кор, след като напусна града в Андите? На Морган му се струваше, че знае.

Пет дни той обмисля фабулата и на шестия започна да пише. Този роман нямаше нищо общо с всичко, което досега бе написал. Той се изливаше като водопад, проблясъците идваха като светкавици. Когато вечер препрочиташе написаното, усещаше как настръхва - толкова хубаво

беше. Ето успехът, големият успех, книгата, за която досега бе се готвил.

Измина месец. Морган вече бе закачил на стената карта на двете Америки. Наоколо бе забол списъци с имената на героите, записки, рисунки, всичко онова, което закачваше по стените в разгара на писането. И изведнъж удари на камък.

Кор трябваше да се върне в Храма на Слънцето в Куско заради една интрига, в която бяха заплетени дъщерята на един инка и главният свещеник – двама герои, които вече се бяха появили в „Низвергнатият“, но чиито имена Морган не можеше да си спомни.

Това беше идиотска пречка, но той не бе в състояние са я преодолее. Ако им даде нови имена, никой друг освен него нямаше да разбере. Ала когато се опита да го направи, писането му секна и историята замря на пишещата машина.

Следобедна на един дълъг, изнурителен ден Морган седеше до бюрото си, върху което бяха подредени изписаните страници. Беше започнал да пише още от сутринта. Пишеше и после хвърляше написаното на пода с мрачно изражение. Вече настъпваше онзи момент от деня, когато, ако работата му не тръгнеше, нямаше изобщо да върви.

Изведнъж Морган забеляза колко беше тихо навън зад спуснатите щори на кабинета му. Заслуша се, но не можа да чуе нищо друго, освен тихото жужене на флуоресцентната лампа. Извърна глава и видя книгата да лежи на ъгъла на бюрото. Недоверчиво я докосна. Беше истинска. Отвори я и запрелиства, докато погледът му се спря на познат пасаж: „Изпрати някого при девойката Пачакла да ѝ предаде заповедите на моя господар – каза Рокапак.“

Морган извика с гневно облекчение. Грабна един маркер и с дебели, черни букви написа двете имена върху картата, окачена на стената.

Отново погледна към книгата – беше там. Където и да е била преди, сега беше там и беше истинска, човек можеше да счупи нечий нос с нея.

Пак започна да го обзема гняв. Сграбчи книгата и отиде във фотолабораторията в мазето. Включи фотосветлините, отвори книгата, постави я пред фотоапарата за микрофилми и направи няколко снимки. После с книгата под мишница отвори фотоапарата и пусна филма в проявителя.

Докато чакаше, откъсна ъгълчетата на няколко страници, въпреки че му беше неприятно, защото мразеше да уврежда книги. Постави ги в плик, който окачи на

стената. Взе нож и разряза корицата по единия от ръбовете. Показа се добре обработено твърдо дърво. Измъкна страниците от подвързията. Тя беше шита със здрав, прозрачен конец, какъвто дотогава не бе виждал.

Стиснал разкъсаната книга под мишница, той се върна в тъмната стаичка. Фиксира негативите, изплакна ги, закачи ги да съхнат и отново се зае с дисекцията на книгата. Издърпа част от края и се опита да го запали, но той обгоря без да пламне. Постави и него в плик, който закачи на стената.

За момент се замисли, после намери една картонена кутия и напъха останките от книгата в нея, след което хубаво я уплътни със стари вестници. Опакова я и я адресира до книжаря в Бостън, който изпълняваше повечето му поръчки.

Негативите бяха изсъхнали. Направи по едно копие на всяка от хубавите ясни снимки, като продължаваше да стиска кутията под мишница. Извади рамката на една от картините на стената – салонна гравюра на гола жена в Денвър – и пъкна снимките зад стъклото. После постави рамката отново на мястото ѝ, намери свещ, накапа восък в процепа между рамката и паспартуту и едва

когато восъкът се втвърди, закачи картината отново на стената.

После взе кутията, която все още стискаше под мишница, завърза я, претегли я и залепи марки. Отиде с колата до селото, като през цялото време държа кутията в скута си. При изпращането я застрахова и грижливо прибра документа в портфейла си.

След това се прибра и до късно писа трескаво. Спа добре. На сутринта отиде да погледне микрофилмите. Те бяха изчезнали. По гърба на картината нямаше восък, а само прах, който я караше да изглежда сякаш не е докосвана от седмици. Потърси полуизгорената свещ, но не можа да я намери. Документът за застраховката го нямаше в портфейла му. Нямаше ги и пликите, които бе закачил на стената. Не можа да открие и дупките от кабарчетата. Вестниците, които бе поставил в кутията, си бяха пак в ъгъла до огнището. Потърси и кутията, но тя беше празна, без етикет.

Обзет от безпомощен гняв разбра, че нищо не може да направи и се върна при пишещата си машина. Романът отново погълна цялото му внимание.

Есента дойде и си отиде. Първият сняг започна да шибя по прозорците на къщата, когато Морган написа: „Кор стоеше, тъжен и неподвижен, край парапета, загледан в

осветеното от факлите море от хора. Наближаваше полунощ. Задуха северният вятър.

– О, Кор! Какво ще правиш сега? – викаха отдолу.“

Морган спря да пише. Удари няколко пъти лоста на пишещата машина и после написа на все още недовършената страница: „ИСКАМ ОБЯСНЕНИЕ“.

След това стана и се отдалечи от бюрото.

Останалата част на романа – около две хиляди, а може би и три хиляди думи, беше в главата му. Знаеше как точно трябва да свърши, но не го дописа. И си обеща изобщо да не го дописва, освен ако нещо не се случеше. Това вероятно щеше да се отрази зле на кариерата му. Ако се наложеше, щеше да изостави писането. Ще се върне на западното крайбрежие, ще се качи отново на товарен кораб. Нерядко му се беше случвало да започва всичко отначало и пак можеше да го направи.

Три дни бездействия. Чете, гледа телевизия и остави да се събере прах върху ръкописа му до машината.

На четвъртия ден, както си стоеше пред прозореца с дръпнати настрани пердета и гледаше дългия, заснежен склон, който се спускаше към шосето, изведнъж забеляза една тъмна фигура да се катери по пътеката.

Смачка бавно вестника и го пусна до фотьойла. Сърцето му се разтуптя от яд или страх, но остана на мястото си без да се помръдне. Фигурата бавно се приближи – закръглена, с коремче и тесни рамене. За миг над главата ѝ се появиха кълбета бяла пара.

Морган остана на мястото си, докато не видя ясно лицето. После се упъти към вратата.

След като изкачи и последното възвишение по пътя към къщата, пълничкият мъж вдигна ръка и поздрави по същия необичаен и припрян начин. Над кожената яка грееше розовото му гладко лице. Той носеше малко, сплескано кепе, което стоеше странно на кръглата му глава.

Морган отвори вратата и усети студеният въздух да обгръща тялото му. Денят бе ясен и мразовит, термометърът на верандата показваше около нулата. Но възпълничкият мъж изглежда се чувстваше добре в тънкото си яке с кожена яка. Спокоен и усмихнат, той се изкачи по стъпалата.

Морган му направи път.

– Благодаря – кимна дружелюбно мъжът и влезе в къщата.

Морган затвори вратата и се извърна. Застанал в средата на хола, на фона на полиците с книги и огнището, Лъоблан изглеждаше не на мястото си. „Може би

причината е в дрехите му“ – помисли си Морган и като стискаше несъзнателно юмруци, каза:

– Седнете. Искате ли да пийнете нещо?

Льоблан се поклонил леко, седна и постави на фотьойла дебел правоъгълен пакет. После се облегна назад и вече разположен съвсем удобно, отговори:

– Може би по-късно. Имаме делови разговор, господин Морган.

– Щом за вас това е делови разговор – съгласи се Морган, като придърпа стола си и седна срещу Льоблан.

После опря лакти на коленете си и се наведе в очакване напред:

– Да започнем с лесното. Кой сте вие? От къде сте?

– Знаете как се казвам – отвърна Льоблан.

– Родом съм от Ню Дъблин, САЩ, но живея във Виньсбърг.

– Къде е това? – попита Морган.

Льоблан го погледна с добродушна веселост:

– Уважаеми господине, отлично знаете къде е. На планетата Венера, след четиристотин години.

– Е, и?

– Господин Морган, вие написвате книга, която по някаква случайност се оказва едно от малкото художествени произведения,

пренесени на моята планета от първите заселници. Прочетох я, когато бях млад и след това многократно я препрочитах. Смея да твърдя, че съм вашият най-пламенен почитател.

– За коя книга става дума? – попита Морган.

– „Низвергнатият“.

Морган се изправи.

– Но тази книга не е моя. През цялото време имах усещането, че е моят стил, моят начин на мислене, моят начин за изграждане на фабулата. Но аз не съм написали дума от нея. Вместо нея написах онази там – Морган посочи към отворената врата на кабинета си.

– Разбирам – каза Льоблан успокоително.

– Но моля, помислете. Ако не бях ви попречил с появяването си, щяхте да я напишете. В едно друго измерение на времето вече сте я написал. Така е с времето, господин Морган – и Льоблан разпери възпъльничките си ръце. – Има много светове, много Робърт Моргановци, всичките еднакви или малко различни. Ако мога така да се изразя. Космосът е богат за тези, които разбират тайните му.

– Чакайте, чакайте да изясним този въпрос – спря го Морган. – Не знам дали правилно съм разбрал това за времето, но ако е така,

вие сте знаел, че ще пиша тази книга. И дойдохте, за да ми попречите. Защо?

– А вие на мое място какво щяхте да направите, ако да кажем, ви беше даден дълъг живот и имахте способността да променяте времето, както си поискате? – попита Льоблан.

Морган го премери с поглед. Нещо в Льоблан го смущаваше. И сега, когато ядът му попремина, той се помъчи да разбере какво е то. Беше свикнал да определя характерите на хората по тяхното поведение. Като наблюдаваше Льоблан, той несъзнателно си мислеше: „Ето ти един, който никога не е вършил физическа работа, нито пък някога е трябвало да мисли ще има ли какво да яде. Той е пълничък, но по-жилав отколкото изглежда и е някъде към четиридесетте или може би към шестдесетте? Или осемдесетте. Или стоте?“

Тръпки полазиха по гърба му.

– Като начало ще предотвратя някоя и друга война – заяви Морган рязко. – А в Сан Франциско преди около петнадесет години познавах един, който се изпречи пред камион.

Льоблан търпеливо поклащаше глава.

– Не, господин Морган. Аз опитах всичко това и ви уверявам, че то няма край.

Непрекъснато нещо не е както трябва. Разбрах, че не съм бог.

– Е, и тогава какво? – попита Морган.

– Започнах да колекционирам ненаписани книги. По-конкретно – вашите, господин Морган. Искам да имам продължението на „Низвергнатият“. Но вие не го написахте тогава, когато трябваше да го напишете, в годината, когато трябваше да пишете книги за Кор, тъй като имаше благоприятни условия за това. След това пък се заехте с други неща. Не знам дали забелязахте, но оригиналната книга е наполовина на тази, която видяхте... която аз ви дадох... Това всъщност беше „Низвергнатият“ и първото му продължение, подвързани заедно. А сега завършихте третата книга, господин Морган, и бих искал да ви кажа, че ще я прочета с най-голямо удоволствие.

Морган приседна полека.

– Третата книга... – повтори той.

– Точно така. Е, господине – каза Льоблан като се изправи, – дадох ви обяснението, което искахте. Освен това, в знак на благодарност ви донесох нещо.

– Това ли? – Морган кимна към пакета на фотьойла.

– Да – потвърди Льоблан. А сега трябва да вървя. Можете да отворите пакета, ако искате, но, разбира се, не бива да четете

романа, докато не свършите ръкописа. – Той приближи предниците на якето си и краищата им прилепнаха един о друг без Морган да може да си обясни как. После нахлути странната си малка шапка и се отправи бързо към вратата.

– Довиждане, господин Морган. За мен беше истинско удоволствие – и като кимна весело, излезе.

Морган погледна през прозореца и видя как той тръгна енергично надолу по пътеката, а после по белия път. Наблюдава го, докато на завоя се загуби от погледа му. После се отдалечи от прозореца и взе пакета. Разкъса хартията в единия край. Отвътре се подаваха

две книги, подвързани с телешка кожа и украсени със златни орнаменти. Отстрани беше написано: „Низвергнатият“ и „Завръщането на Кор“. Името на автора беше Робърт Е. Морган.

Морган си представи времето като поредица от прозрачни коридори и във всеки от тях по един забързан Лъоблан, във всеки от тях по един сърдит Морган. Така, използвайки четвъртата книга като стръв, Лъоблан щеше да получи пета, а след нея шеста...

„И кога, за бога – помисли си той – ще свърши всичко това?“

¹ **Винъс** – така на английски се нарича богинята Венера. – Бел. прев.

Оградата

Научно-фантастичен разказ

Клифорд Саймък

ТОЙ слезе по стълбата и спря за секунда, за да свикнат очите му със сумрака.

Покрай него мина робот келнер, носейки високи чаши върху табла.

– Добър ден, мистър Крейг.

– Здравей, Херман.

– Искате ли нещо, сър?

– Не, благодаря. Ще вървя.

Крейг на пръсти прекоси помещението и неочаквано за себе си отбеляза, че тук почти винаги е ходил на пръсти. Позволяваше се само покашляне, и то само най-тихо, най-деликатно покашляне. Разговорът на висок глас в стаята за почивка изглеждаше като светотатство.

Апаратът стоеше в ъгъла и както всичко тук, беше почти безшумен. Лентата излизаше от процепа и се спускаше в кошчето; за кошчето следяха и го изпразваха навреме, така че лентата никога не падаше на килима.

Той вдигна лентата и бързо прехвърляйки я с пръсти, прегледа до буквата К, а след това започна да чете по-внимателно.

Кокс – 108,5; Колфилд – 92; Котон – 97; Кратчфилд – 111,5; Крейг – 75...

Крейг – 75!

Вчера беше 78, онзи ден – 81, а по-онзи ден – 83. Преди месец беше 96,5, преди година – 120.

Все още стискайки в ръка лентата, огледа тъмната стая. Там, над облегалката на креслото, се вижда плешива глава, там се извива облаче дим от невидима пура. Някой седи с лице към Крейг, но е почти неразличим, сливайки се с креслото; лъцят само черните му обувки, блещукат снежнобялата риза и вестникът, прикриващ лицето.

Крейг бавно завъртя главата си и с внезапна слабост видя, че някой е заел креслото му, третото от камината. Преди месец това нямаше да се случи, преди година би било немислимо. Тогава неговият индекс на задоволеност беше висок.

Но са знаели, че той се търкаля надолу. Видели са лентата и без съмнение са обсъждали това. И са го презирали въпреки сладките приказки.

– Бедният Крейг. Много мил човек. И толкова млад. – говорели са те със

самодоволно превъзходство, абсолютно сигурни, че точно с тях няма да се случи нищо подобно.

* * *

Съветникът беше добър и внимателен и Крейг веднага разбра, че си обича работата и е напълно доволен.

– Седемдесет и пет... – повтори съветникът. – Не е много добре.

– Да – съгласи се Крейг.

– Занимавате ли се с нещо? – Шлифованата професионална усмивка даваше да се разбере, че е свършено сигурен в това, но пита по служебно задължение. – О, извънредно интересно занимание. Познавах няколко джентълмени, страстно увлечени от историята.

– Аз се специализирам – каза Крейг – върху изучаването на един акър.

– Един акър? – повтори съветникът без никакво учудване. – Аз не съвсем...

– Историята на един акър – обясни Крейг. – Трябва да се проследява в далечина, час по час, ден след ден, по темповизора, да се регистрират детайлно всички събития, всичко, което се е случило на този акър, със съответните забележки и коментари.

– Изключително интересно занимание, мистър Крейг. Е и какво, намерихте ли нещо особено на своя... акър?

– Проследих растежа на дърветата. В обратна посока. Разбирате ли? От застаряващи гиганти до кълнове, от кълнове до семена. Много е хитро това обратно проследяване. Отначало доста те обърква, но после свикваш. Кълна се, дори започваш да мислиш в обратна посока... освен това записвам историята на гнездата и птиците. И на цветята, разбира се. Регистрирам промените на времето. Имам доста добри наблюдения върху времето за последните две хиляди години.

– Колко интересно – отбеляза съветникът.

– Имаше и убийство – продължи Крейг. – Но извън границите на акъра и не мога да го включа в изследването си. Убиецът след престъплението притича по моята територия.

– Убиецът ли, мистър Крейг?

– Точно така. Разбирате ли, един човек уби друг.

– Ужасно. Още нещо?

– Засега няма – отговори Крейг. – Макар че има някаква надежда. Намерих стари развалини.

– От сгради?

– Да. Стремя се да достигна онези времена, когато още не са били развалини. Не е изключено в тях да са живели хора.

– Ами побързайте малко – предложи съветникът. – Минете този участък по-ускорено.

Крейг поклати глава.

– За да не изгуби изследването своята ценност, трябва да се регистрират всички детайли. Не мога да ги прескоча, за да стигна по-бързо до интересното.

Съветникът изрази съчувствие.

– Извънредно интересно занимание – каза той. – Просто не разбирам защо индексът ви намалява.

– Осъзнах – изговори Крейг, че на всички им е все едно. Ще вложа години труд в изследването, ще публикувам резултатите, ще раздам няколко екземпляра на познати и приятели и те ще ми благодарят, а после ще сложат книгата на рафта и никога няма да я отворят. Ще разпратя труда си в библиотеки, но нали знаете, че сега никой не ходи там. Ще бъда единственият, който някога ще прочете тази книга.

– Но, мистър Крейг – забеляза съветникът, има маса хора, които се намират в същото положение. И всички те са сравнително щастливи.

– Казвах си това – призна Крейг. – Не помага.

– Хайде сега да не се задълбочаваме в подробностите, а да обсъдим главното.

Кажете, мистър Крейг, абсолютно ли сте сигурен, че повече не можете да бъдете щастлив, занимавайки се със своя акър?

– Да – произнесе Крейг. – Сигурен съм.

– А сега, нито за минута не допускаяки, че заявлението ви отговаря еднозначно на въпроса ни, кажете: никога ли не сте мислили за друга възможност?

– За друга?

– Разбира се. Познавам някои джентълмени, които смениха заниманията си и оттогава се чувстват превъзходно.

– Не – призна Крейг. – Даже не си представям с какво още мога да се занимавам.

– Е, например да наблюдавате змиите – предложи съветникът.

– Не – убедено каза Крейг.

– Или да колекционирате марки. Или да плетете. Много джентълмени плетат и намират това за доста приятно и успокояващо.

– Не искам да плета.

– Започнете да правите пари.

– За какво?

– Точно това и аз не мога да проумея – доверително съобщи съветникът. Нали няма никаква нужда от тях, трябва само да се отиде в банката. Но има доста хора, които изцяло са погълнати от тази работа и правят

пари, понякога, бих казал, по доста съмнителни начини. Но, както и да е, те извличат от това дълбока задоволеност.

– А после какво правят с парите? – попита Крейг.

– Не зная – отговори съветникът. – Един човек ги зарови и забрави къде. След това беше напълно щастлив, търсейки ги с лопата и фенер в ръце.

– Защо с фенер?

– О, той търсеше само нощем.

– И какво, намери ли ги?

– Според мен, не.

– Струва ми се, не ме влече да правя пари – каза Крейг.

– Можете да постъпите в клуба.

– Отдавна съм член на клуба. Един от най-добрите и почтените. Корените му...

– Не – прекъсна го съветникът. – Имам предвид друг клуб. Знаете ли, група хора, които работят заедно, имат много общо помежду си и се събират, за да получат удоволствие от разговори на интересувачи ги теми.

– Съмнявам се, че подобен клуб би решил моя проблем – продума Крейг.

– Можете да се ожените – предложи съветникът.

– Моля? Имате предвид... за една жена?

– Ами да.

– И да се сдобия с купища деца?

– Много мъже се занимават с това. И са били напълно задоволени.

– Знаете ли – произнесе Крейг. – според мен, това е някак си неприлично.

– Има много други възможности – не се предаваше съветникът. – Мога да ги изброя...

– Не, благодаря – Крейг поклати глава. – Друг път. Трябва всичко да обмисля.

– Абсолютно ли сте сигурен, че започнахте да не харесвате историята? За предпочитане е да се съживи старото ви занимание, отколкото да ви заинтересуваме с ново.

– Да, не я харесвам – каза Крейг. – Повдига ми се само от мисълта за нея.

– Хубавичко си починете – предложи съветникът. Почивката ще ви даде бодрост и сили.

– Може би като начало малко ще се поразходя – съгласи се Крейг.

– Разходките са твърде, твърде полезни – съобщи му съветникът.

– Колко ви дължа? – попита Крейг.

– Стотачка – отговори съветникът. – Но ми е безразлично дали ще ми платите или не.

– Зная – каза Крейг. – Вие просто си обичате работата.

* * *

На брега на малко езерце, облегал се с гръб на дървото, седеше един човек. Той

пушеше, без да откъсва поглед от плувката. Край него имаше грубо изработена глинена стомна.

Човекът вдигна глава и видя Крейг.

– Седнете, починете си – каза той.

Крейг се приближи и седна.

– Днес напича – каза той, изтривайки с кърпа челото си.

– Тук е прохладно – отговори мъжът. – денем си седя с въдицата. А вечерта, когато жегата намалее, работя в градината.

– Цветя – замислено промълви Крейг. – Ама това е идея. Някой път и на мен ми е идвало наум, че това не е безинтересно – да отглеждаш цяла градина цветя.

– Не цветя – поправи го човекът. – Зеленчуци. Аз ги ям.

– Тоест искате да кажете, че работите, за да получите хранителни продукти?

– Да: Ора и наторявам земята и я подготвям за сеитба. След това засаждам семената и се грижа за посевите, събирам реколтата. Стига ми за прехрана.

– Толкова много работа!

– Никак не ме притеснява.

– Бихте могли да вземете робот – посъветва го Крейг.

– Вероятно. Но за какво? Трудът успокоява нервите ми – каза човекът.

Плувката потъна под водата и той грабна въдицата, но вече беше късно.

– Избяга – оплака се рибарят. – Не е първата, която изпускам. Никак не мога да се съсредоточа. – Той надяна на кукичката нов червей от буркана, захвърли въдицата и отново се облегна на дървото. – Къщата ми не е голяма, но е удобна. От реколтата обикновено остава малко зърно и когато запасите започват да привършват, правя домашна бира. Имам куче и две котки и дразня съседите.

– Дразните съседите ли? – повтори Крейг.

– Ами да – потвърди човекът. – Те смятат, че съм откачил.

Извади тапата и подаде стомната на Крейг. Подготвяйки се за най-лошото, Крейг глътна една глътка. Хареса му.

– Сега като че ли малко повече е ферментирала – виновно изговори човекът. – Но общо взето става добра.

– Кажете – попита Крейг, – вие задоволен ли сте?

– Разбира се – отговори човекът.

– Сигурно имате висок ИЗ.

– ИИЗ?

– Не. ИЗ. Личен индекс на задоволеност.

Човекът поклати глава.

– Изобщо нямам такъв.

Крейг едва не онемя.

– Ама как?!

– Идваше тук един преди вас. Доста отдавна беше... Разказваше за този ИЗ, само че ми се дочу ИИЗ. Уверяваше ме, че трябва да имам такъв. Ужасно се разстрои, когато му казах, че нямам намерение да се занимавам с нищо подобно.

– Всеки има ИЗ – каза Крейг.

– Всеки, освен мен. – Той внимателно изгледа Крейг. – Неприятности ли имаш, синко?

Крейг кимна.

– Моят ИЗ пълзи надолу. Загубих интерес към всичко. Струва ми се, че нещо при нас не е наред, не е правилно. Чувствам го, но никак не мога да го определя.

– Всичко им се дава даром – каза човекът.

– С пръст да не мръднат, пак ще имат и храна, и дом, и дрехи и ще живеят в разкош, ако поискат. Трябват ти пари? – Моля, отивай в банката и вземай колкото трябва. В магазина прибирай всякакви стоки и си тръгвай; на продавача му е все тая дали ще платиш или не. Защото те нищо не са му стрували. Дали са му ги. В действителност той просто играе на магазин. Точно така, както останалите играят на други игри. От скука. Никой не трябва да работи, за да живее. Всичко идва от само себе си. А

цялата тази приумица с ИЗ?... – Начин на пресмятане в една голяма игра.

Крейг не сваляше поглед от него.

– Голяма игра – произнесе той. – Точно така. Ето какво е това.

Човекът се усмихна.

– Никога не сте мислили за това? Там е бедата. Никой не се замисля. Всички са толкова много заети, стареайки се да се убедят в собственото си благополучие и щастие, че за нищо друго не остава време. Аз – добави той – имам достатъчно време.

– Винаги съм смятал нашия начин на живот – каза Крейг – за краен стадий на икономическото развитие. Така ни учат в училище. Осигурен си с всичко и си свободен да правиш каквото искаш.

– Ето вие днес преди разходката сте закусили – след известна пауза започна човекът. – Довечера ще вечеряте, ще пийнете малко. Утре ще си смените обувките или ще си сложите чиста риза...

– Да – съгласи се Крейг.

– Искам да кажа – откъде се взимат всички тези неща? Ризата или обувките, да кажем, може да са направени от този, на когото му харесва да прави ризи или обувки. Пищещата машина, която използвате, също може да изработи някой механик любител. Но нали преди това тя е била метал в

земята! Кажете ми: кой събира зърното, кой произвежда лен, кой търси и добива рудата?

– Не зная – каза Крейг. – Никога не съм мислил за това.

– Нас ни издържат – изговори човекът. – Да, да, някой ни издържа. Е, пък аз не искам да бъда на издръжка.

Вдигна въдицата и започна да си събира нещата.

– Жегата малко намаля. Време е да вървя да работя.

– Приятно ми беше да поговоря с вас – произнесе Крейг, изправяйки се.

– Слезте по тази пътека – предложи човекът. – Чудно място. Цветя, сянка, прохлада. Ако минете по-нататък, ще попаднете на една изложба. – Той погледна Крейг. – Интересувате ли се от изкуство?

– Да – каза Крейг. – Но нямах понятие, че тук наблизо има музей.

– О, никак не е лош. Доста добри картини, няколко прилични дървени скулптури. Много интересни сгради, само не се плашете от странните очертания. Доста често ходя там.

– Непременно ще отида – каза Крейг. – Благодаря.

Човекът стана и си отупа панталоните.

– Ако се забавите, заповядайте при мен, ще пренощувате. Колибата ми е близо, има

място за двама. – Той взе стомната. Казвам се Шерман.

Стиснаха си ръцете.

Шерман се запъти към градината си, а Крейг тръгна надолу по пътеката.

* * *

Постройките изглеждаха съвсем наблизо и все пак беше трудно да си представи очертанията им. „Заради някакъв ненормален архитектурен принцип“ – помисли Крейг.

Те бяха розови дотогава, докато той не реши, че изобщо не са розови, а светлосини, а понякога изглеждаха нито розови, нито светлосини, а по-скоро зелени, макар че, разбира се, такъв цвят не можеше еднозначно да се нарече зелен.

Безусловно бяха красиви, но тази красота дразнеше и безпокоеше – съвсем непозната и необичайна красота.

Сградите, както се стори на Крейг, се намираха на пет минути път през полето. Вървеше около петнадесет минути, но постигна само това, че ги гледаше малко под друг ъгъл. Впрочем трудно беше да се каже – сградите като че ли постоянно сменяха формите си.

Това беше, разбира се, само оптическа илюзия.

Целта не се приближи и след още петнадесет минути, макар че можеше да се закълне, че вървеше направо. Тогава почувства страх.

Изглеждаше, че придвижвайки се напред, отиваше настрана. Като че ли нещо гладко и хлъзгаво пред него не му даваше да мине. Като ограда – ограда, която е невъзможно да се види или пипне.

Той спря и дремещият в него страх прерасна в ужас.

Във въздуха се мярна нещо. За миг му се стори, че видя око, едно единствено око, гледащо направо в него. Вкамени се, а чувството, че го наблюдават, още повече се засили. По тревата от другата страна на незабележимата ограда замърдаха някакви сенки. Като че ли там стоеше някой невидим и с усмивка наблюдаваше безрезултатните му опити да мине през стената.

Той вдигна ръка и я протегна пред себе си, нямаше никаква стена, но ръката се отклони настрана, минавайки напред на не повече от един фут.

И в този миг усети как го гледаше иззад оградата този невидим – с добрина, жалост и безкрайно превъзходство.

Обърна се и затича.

Крейг нахълта в къщата на Шерман и рухна върху стола, гледайки изпитателно в очите на стопанина.

– Знаехте – произнесе. – Знаехте и ме изпратихте.

Шерман кимна.

– Нямаше да повярвате.

– Кои са те? – на пресекулки попита Крейг.
– Какво правят там?

– И аз не знам – отговори Шерман.

Отиде до печката, вдигна капака и надникна в стомната, от която веднага лъхна на нещо вкусно. След това се върна към масата, драсна клечка кибрит и запали стара лампа.

– При мен всичко е по старому – каза Шерман. – Няма електричество. Няма нищо. Прощавайте. За вечеря има чорба от заек.

Гледаше Крейг през димящата лампа, пламъкът закриваше тялото му, и на слабата мъждукаща светлина сякаш само главата му плуваше във въздуха.

– Каква е тази ограда? – почти изкрещя Крейг. – Защо са ги затворили?

– Синко – изговори Шерман. – Те не са оградени.

– Не са те?...

– Оградените сме ние – каза Шерман. – Нима не виждаш? Ние се намираме зад оградата.

– Днес говорехте, че ни издържат. Те ли?

Шерман кимна.

– Така мисля. Те ни осигуряват, грижат се за нас, наблюдават ни. Дават ни всичко, което искаме.

– Но защо?!

– Не зная – произнесе Шерман. – Може би това е зоологическа градина. Може би е резерват, запазване на последните представители на вида. Те не ни желаят нищо лошо.

– Да – убедено каза Крейг. – Почувствах го. Точно това ме изплаши.

Тихо седяха, слушайки как огънят бумти в печката и гледайки танцуващото пламъче на лампата.

– Какво да правим? – прошепна Крейг.

– Трябва да се реши – каза Шерман. – може би ние изобщо не искаме нищо да правим.

Отиде до стомната, свали запушалката и разбърка течността вътре.

– Не сте нито първият, нито последният. Идваха и ще идват други. – Той се обърна към Крейг. – Ние чакаме. Не могат вечно да ни баламосват и да ни държат оградени.

Крейг седеше мълчаливо, спомняйки си погледа, изпълнен с добрина и жалост.